

## Gäfgen gegn Þýskalandi

Dómur frá 30. júní 2008

Mál nr. 22978/05

### 3. gr. Bann við pyndingum

### 6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

*Öflun sönnunargagna með ólöglegum hætti. Ómannúðleg meðferð. Réttur til að færa fram varnir í sakamáli.*

*Staða þolanda brots á sáttmálanum.*

#### 1. Málsatvik

Kærandi, Magnus Gäfgen, er þýskur ríkisborgari og fæddur 1975. Hann er nú í fangelsi í Schwalmstadt í Þýskalandi. Kæran snýst um að honum hafi verið hótad slæmri meðferð af lögreglu til að þvinga hann til sagna um hvar J, yngsti sonur vel þekktar bankamannafjölskyldu í Frankfurt, væri og að málsmeðferð í refsímáli gegn honum sem fylgdi í kjölfarið hafi ekki verið réttlát.

Í júlí 2003 var kærandi dæmdur í ævilangt fangelsi fyrir mannrán og morð á J. Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að brot hans hefði verið sérstaklega alvarlegt og af því leiðir að kærandi á ekki rétt á reynslulausn eftir 15 ára fangelsisvist.

J, sem var ellefu ára, hafði kynnst kæranda, sem var á þeim tíma laganemi, í gegnum systur sína. Kærandi tældi J inn í íbúð sína þann 27. september 2002 með því að segja J að systir hans hefði gleymt jakka sínum þar. Hann kæfði síðan barnið. Að því loknu krafði kærandi foreldra J um lausnargjald, eina milljón evra, ef þau vildu sjá barnið aftur á lífi. Hann kom líki J fyrir undir brú á tjörn einni í nágrenni Frankfurt. Skömmu eftir miðnætti þann 30. september 2002 sótti hann lausnargjaldið á sporvagnstöð. Hann var undir eftirliti lögreglu og handtekinn nokkrum klukkustundum síðar.

Sá lögreglumaður sem bar ábyrgð á því að yfirheyra kæranda hótaði honum 1. október 2002, samkvæmt fyrirmælum sem hann fékk frá varalögreglustjóra Frankfurt lögreglunnar, að hann myndi þola miklar þjáningar ef hann neitaði að upplýsa hvar barnið væri. Taldi lögreglan þessa hótun nauðsynlega í ljósi þess að líf J væri í mikilli hættu vegna matarskorts og kulda. Vegna þessarar hótunar upplýsti kærandi hvar hann hefði falið lík barnsins. Í kjölfar játningarinnar aflaði lögreglan frekari sönnunargagna, einkum um hjólför bifreiðar kæranda við tjörnina og barnslíkið.

Í refsímálinu gegn kæranda úrskurðaði undirréttur í Frankfurt að ekki væri hægt að nota játningu kæranda við lögreglurannsóknina sem sönnunargagn þar sem hún hefði verið fengin með harðræði og þar með í andstöðu við þýsk réttararslög og 3. gr. sáttmálans. Hins vegar heimilaði dómstóllinn að nota mætti þau sönnunargögn sem lögreglan tryggði sér í kjölfar játningarinnar. Kærandi var að lokum sakfelldur þann 28. júlí 2003. Hann hafði þrátt fyrir að vera upplýstur um rétt sinn til að tjá sig ekki og þá staðreynd að játning hans var ekki heimiluð sem sönnunargagn í máli hans, játað á ný að hafa rænt og myrt J. Niðurstaða dómstólsins varðandi málsatvik var í meginatriðum byggð á síðari játningunni. Niðurstaðan var einnig studd þeim sönnunargögnum sem lögreglan tryggði sér í kjölfar fyrri játningar hans, einkum krufningarskýrslu um J og hjólförum við tjörnina, og öðrum sönnunargögnum sem fengust við eftirlit með kæranda er hann sótti lausnarféð, sem síðar fannst í íbúð hans og á bankareikningi hans.

Kærandi áfrýjaði til æðri dómstóls þann 21. maí 2004 en þeirri áfrýjun var hafnað. Hann áfrýjaði síðar til stjórnskipunardómstóls Þýskalands sem hafnaði þann 14. desember 2004 að taka mál hans fyrir. Sá dómstóll staðfesti þó niðurstöðu undirréttar um að það að hótta kæranda sársauka til að fá upplýsingar frá honum teldist til aðferða sem bannaðar væru við yfirheyrslu samkvæmt landslögum og 3. gr. sáttmálans. Þann 20. desember 2004 voru þeir tveir lögreglumenn sem stóðu að hótuninni dæmdir fyrir harðræði og hvatningu til harðræðis við störf og dæmdir í sektir. Þann 28. desember 2005 sótti kærandi um lögfræðiaðstoð til að fara í skaðabótamál gegn stjórnvöldum vegna þess áfalls sem hann varð fyrir af völdum rannsóknaraðferða lögreglunnar. Þeim málaferlum er ekki lokið.

#### 2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

##### Kæran

Kærandi kvartaði yfir því að hafa sætt pyndingum við yfirheyrslu lögreglu. Ennfremur taldi hann að réttur hans til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi hefði verið brotinn, einkum með því að nota við réttarhöld í máli hans sönnunargögn sem fengust vegna játningar hans sem var fengin með

harðræði. Hann studdist við 3. gr. um bann við pyndingum og 6. gr. um rétt til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi.

### ***Niðurstaða***

Um 3. gr.: Dómstóllinn fjallaði fyrst um meðferð sem væri andstæð 3. gr. sáttmálans. Dómstóllinn benti á að samkvæmt niðurstöðu þýskra dómstóla hafði lögreglumaður hótad kæranda að valda honum sársauka með líkamlegu ofbeldi til að þvinga hann til að segja frá því hvar J væri niðurkominn. Kærandi hafði þ.a.l. staðið andspænis nægilega raunverulegri og bráðri hættu á vísitandi slæmri meðferð. Í þessu samhengi lagði dómstóllinn áherslu á að bannið við meðferð sem væri í andstöðu við 3. gr. sáttmálans væri fortakslaust. Það væri ekki hægt að réttlæta með hátterni manns, jafnvel þótt henni væri beitt í þeim tilgangi að fá upplýsingar sem gætu bjargað lífi annarrar manneskju. Meðferð á kæranda hlaut að hafa valdið honum töluverðum andlegum þjáningum en hann hafði ítrekað neita að skýra frá því hvar J væri niðurkominn þar til honum var hótad. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að sú meðferð sem kæranda var hótad hefði, ef á hefði reynt, náð því stigi að teljast til pyndinga. Þrátt fyrir það komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að sú meðferð sem kærandi hafði sett teldist til ómannúðlegrar meðferðar. Byggði dómstóllinn þá niðurstöðu sína á því að yfirheyrslan hefði aðeins varað í tíu mínútur, hefði farið fram í spennuþrungnu andrúmslofti sem væri afleiðing þess að lögreglumennirnir, sem voru úrvinda og undir miklu álagi, stóðu í þeirri trú að þeir hefðu aðeins nokkrar klukkustundir til að bjarga lífi J.

Dómstóllinn fjallaði næst um breytta stöðu kæranda sem polandi ómannúðlegrar meðferðar. Dómstóllinn taldi fullnægjandi að þýskir dómstólar hefðu komist að þeirri niðurstöðu með ótvíræðum hætti að meðferð á kæranda hefði verið í andstöðu við 3. gr. sáttmálans. Ennfremur hefði kæranda verið bætt fyrir meðferðina á sér en lögreglumennirnir tveir sem stóðu að baki hótuninni höfðu verið sakfelldir fyrir brot í starfi og refsad. Þá hafði bann við að nota allar skýrslur sem gefnar voru vegna þvingunar verið skilvirk leið til að vega upp á móti því sem hallað hefði á kæranda við rannsókn málsins og verið til þess fallið að draga úr því að slík yfirheyrsluáðferð, sem væri andstæð 3. gr. sáttmálans, yrði notuð í framtíðinni. Dómstóllinn taldi því að þær leiðir sem innanlandsdómstólar hefðu farið til að bæta kæranda fyrir meðferðina væru fullnægjandi og komst að þeirri niðurstöðu að hann ætti ekki lengur kröfu á því að teljast polandi meðferðar sem væri í andstöðu við 3. gr. sáttmálans.

Um 6. gr.: Dómstóllinn taldi að notkun sönnunargagna sem aflað væri með harðræði í lögreglurannsókn, rétt eins og játning sem fengin væri með slíkum hætti, leiddi sterkar líkur að því að málsmeðferð í refsímáli kæranda í heild teldist vera óréttlát. Dómstóllinn leit hins vegar til þess að það hefði verið játning kæranda fyrir dómi sem var í meginatriðum grundvöllur að sakfellingu hans en önnur sönnunargögn hefðu verið til stuðnings þeirri játningu og eingöngu notuð til að sannreyna játninguna. Kærandi hélt því hins vegar fram að hann hefði aðeins játað á ný vegna þeirra sönnunargagna sem lögregla hefði aflað vegna fyrri játningarinnar sem var þvinguð fram með harðræði, og voru notuð sem sönnunargögn gegn honum. Dómstóllinn leit til þeirra málsgagna sem urðu til við meðferð málsins fyrir landsdómstólum þar sem framburður kæranda hafði verið stöðugur og staðfesti að hann hefði sjálfviljugur játað vegna iðrunar og til þess að biðjast fyrirgefningar. Í ljósi áherslu dómstólsins á játningu sem hann gaf fyrir dómi í niðurstöðu sinni og þess að kærandi hafði notið aðstoðar verjanda féllst dómstóllinn ekki á að kærandi hefði ekki getað neitað að tjá sig og hefði ekki átt neina möguleika til að færa fram varnir. Játning hans gat því ekki talist afleiðing brots á rétti hans til varnar við rannsókn málsins.

Dómstóllinn taldi, í ljósi þeirra málsatvika sem um ræddi og miðað við þau áreiðanlegu sönnunargögn sem voru fyrir hendi og fengust með því að lögreglan hefði haft kæranda undir eftirliti eftir að hann sótti lausnargjaldið, að þau sönnunargögn sem hefðu fengist sem afleiðing fyrri játningarinnar hefðu aðeins verið notuð til stuðnings sakfellingar kæranda. Þrátt fyrir að notkun þeirra hefði verið heimiluð fyrir dómi hefði réttur kæranda til varnar ekki verið brotinn og leiddi ekki heldur til þess að málsmeðferð teldist í heild sinni hafa verið óréttlát. Því hafði ekki verið brotið gegn réttindum kæranda samkvæmt 1. og 3. mgr. 6. gr. sáttmálans.

Einn dómari skilaði séráliti.